

ing beluisteren
we naar ach-
mdal men niet
tracht van het
— dat be-
niet denken,
„hebben“ of
Weg met de
heid; wij zijn
dan nog bij
et (als gevolg)
ling tusschen
en een onbe-
melijk vechten
en vreemdeling
ederland meer

nu is een be-
oók naar den
den eeredienst
dat wil) m.i.
steeken in de
van de preek
le groote hoop
dijken tekst-
n van handig-
oedelijkheidjes,
mee.) Gevolg
„interessant“
oorts alleen de
bouquet van
een weten te
, maar dat de
voelen tot een
aakje, dat ein-
rvelend wordt.
inhoud van
zoo'n normaal
een „talent“.
n leven moet;
eek wat anders
ekst ligt. Neem
teduldig in de
dalen, en wer-
sek te preken
belasting. Dat
en, kortom dis-
zoo min praes-

zienswijze nog
ins, nu ik heb
tenzen van de
plaatsen van
voor de vuist
beter gepreikt.
pste theologen
hebben in het
r zijn concrete
kaar te bewer-
breede liturgie
meenheden, en
iets meer weet,
eek meer kan

plaats de bar-
te noemen, en
van Fezer,
barthiaansche
toch veelszins
zijde is krach-
ting, zooals ze
schend gewor-
van Niebergall
tick op Nieber-
preek grooten-
owel Barth-Go-
het erop aan
om te bouwen
zij machteloos
het slagwoord
hij er toe over
er verstaat
r zijn ongeluk
d in deze dagen
eroep op, we
eids-vlucht in
oals wij dat in
a kunnen in de
en in die van
althans daar
it aangeknoopt
ind. Fezer zeg-
then!) van een
sde) ertoe moet
is zijn gemeen-
tan andere men-
dig worde“. Er
en in dit woord
„vrije rede“,
„in“ (niet door
aar-stelling van
dere menschen.

inst“ aan? Speciaal
eekenis (ook in de
soot concreet griff
ste van menschen-

zulkas dan tegenover de gereformeerde gedachte,
die in de gemeenschappelijke belijdenis
die twee a priori verbonden heeft. Maar vooral
dat retireeren op den Heiligen Geest is hier het
zwakke punt. Want die Heilige Geest wordt hier
losgemaakt van het Schriftwoord. „God“ wil in
het Schriftwoord ons zijn gemeenschap schenken,
naar het heet, maar dan moet de „Heilige Geest“
het middel worden, waardoor die God, die dan
blijkbaar in dat Schriftwoord zelf niet tegenwoordig
is, tegenwoordig worde. De Heilige Geest is
dus van het Schriftwoord losgemaakt, en blijft
het duistere punt in de definitie. En dat tegen-
woordig worden van God — wat is dat? Men kan
er van maken wat men wil. De een zegt: het is
vrees en beven. De ander: het is stilte. Zoo à la
Tersteegen: God is tegenwoordig, alles in ons
zwijgt! Een derde maakt ervan: God is tegen-
woordig, alles in ons kwinkelerende (zonder geluid).
Terecht is erop gewezen, dat hier de uitersten
elkaar kunnen raken; wat wij dan ook herhaaldelijk
ten aanzien van de barthiaansche theologie beweerd
hebben: Faber wijst erop, dat Holl, tegen wien de
dialectische theologie herhaaldelijk zich verzet,
oók zoo spreekt: God moet ons tegenwoordig
gemaakt worden, de preek moet ons voor het
aangezicht Gods stellen.

Men zal zeggen: wat hebt gij daar tegen? Praten
niet ongeveer alle gereformeerde dominees even zoo?

Maar het verschil is: dat volgens gereformeerde
opvatting God al tegenwoordig is in den eeredienst,
eer er één woord gesproken wordt. De dominee
heeft de onmenselijke taak niet, God tegenwoordig
te maken; Hij heeft alleen de taak, in gemeenschap
met de belijdende kerk, met haar uit dezelfde belijdenis
sprekende, te doen zien, water al is, God, die al tegen-
woordig is, te doen beluisteren uit Diens in 't Schrift-
woord gegeven Woord. En hij, zoowel als de ge-
meente, gaan uit van de vooropgestelde geloofsgedachte,
dat als de letter van het Schriftwoord trouw gevolgd
en gesproken wordt, alsdan het gesproken menschenwoord
overeenkomstig den Heiligen Geest is, wijl die zich
bedient van het Schriftwoord, dat Hij zelf gesproken
en gegeven heeft; en dat voorts de tegenwoordige God
door dit woord zich krachtig tegenwoordig maken wil
in bekeering, geloof, heiliging.

Het is zonder meer duidelijk, dat hier de wegen
uiteengaan. Op barthiaansch standpunt, heel of half,
wordt de preek, met het menschenwoord, niet meer
dan een „Hinweis“, een symbool, een getuigenis,
een reflektor, een transparant, en wat dies meer zij.
De theoretische degradatie van de preek is een onont-
koombare consequentie van dit standpunt. En wat er
dan praktisch gepreikt wordt, is dikwijls een verlooche-
ning van het standpunt; zoo blijft men in de verlegen-
heid. Wel ondergaat het denken in deze kringen een
wijziging, maar Karl Barth's pas uitgekomen nieuwe
dogmatiek — zijn voorgaande neemt hij terug — laat
voor wie hem op de kardinale punten eens met inter-
esse controleert, zien, dat in principe nog steeds
de stelling aan den overkant wordt ingenomen: „Wij
kunnen wel realistisch denken, ook wel idealistisch
denken, maar wij kunnen niet christelijk denken“. Dit
is of een frase, of bittere ernst. Het eerste is het
niet; dan blijft het tweede over.

Maar op gereformeerd standpunt heeft het langs
logischen weg uitleggen en uitwerken van het „klaar-
blijkkelijk-spreekende“ Schriftwoord (Assen wordt
bij den dag belangrijker in het groote debat!) „een
grooten loon“; de Heilige Geest is nu geen asyl
der verlegen gedachten meer, maar laat zijn tegen-
woordigheid en zijn „meening“ uit het Schrift-
woord kenbaar worden; en de menselijke woorden
van den prediker zijn vaak in staat, dat Woord van
God, dat zich reeds zelf aan ons accomodeerde
(Calvijn!) zuiver weer te geven; ze krijgen dus hun
waarde, zonder eenige verdienste zijner zijds. Het
vermoedende balanceren tusschen zelfverwerping
en zelf-handhaving van den spreker der menselijke
preek-woorden kan hier een einde vinden.

Maar dit alles dat ook alleen op voorwaarde, dat
de prediker van elk Schriftwoord den eigen zin, en
dien alleen, en dien zoo gedetailleerd mogelijk, en
in nauw verband met den context, zal spreken.

Dit nu, lieve menschen, kost een sterfelijk mensch,
tegenover sterfelijke medemenschen, tijd. Tijd.
Tijd. Beknibbeling op den preek-tijd en vooral
rantsoeneering (ook voor mijn part ruime!), is zoo
dwaas; rantsoeneert men den verdediger in de
rechtszaal ook, als men het van hem hebben moet?

En nu keer ik naar het rapport terug. Als ik de
hedendaagsche debatten over preek en liturgie volg,
dan ben ik dankbaar, dat in dit rapport de preek,
de preek, de preek behouden blijft. En dat de tijd
ervoor niet wordt overgegeven aan andere liturgische
vormen, die ten deele roomsch zijn (een tegenover
elkaar stellen van den dominee, die de gemeente
's Heeren nabijheid wenscht, en dan van de gemeente
het antwoord krijgt, dat de Heere met zijn „geest“
(!) mag wezen), en die ten deele opgaan in repetities
van teksten, ten deele in symbolen, of vingerwijzingen,
zonder proza

ische letter-leer-inhoud, ten deele ook in algemeen
gehouden gelegenheden tot zelf-expressie (waarom
het in de kerk heelemaal niet te doen mag zijn).
Nee, hier wordt aan de preek de volle maat
gelaten; en nu staat het aan de dominee, ervan een
goed gebruik te maken. Ware het anders geweest,
de goedwillenden zouden voor altijd gekortwiek
zijn.

Zoo behouden de Gereformeerde Kerken — in
dien althans nieuwere stroomingen ons het leven
niet bederven, waar kans op is — haar eigen type.
Ook in de preek. In de buitenlandsche debatten
over de preek is een hopelooze onzekerheid, maar
het merkwaardige — ook het volkomen begrijpelijke
— is dat de uitersten elkaar telkens ontmoeten.
Komt de cultuspreek op den achtergrond, en heet
het gepredikte menschenwoord niet meer dan een
symbool, dan is straks de weg gebaad tot de „stilte“
in den eeredienst, het moment van het zwijgen
(Otto). In zulk een liturgisch zwijgen verbinden
zich dan ook de meest uiteenlopende richtingen;
de „silent worship“ mag dan korter of langer zijn,
geheel, of onderdeel van een geheel in een eeredienst
wezen, in elk geval drukt hij het Woord Gods en
het menschenwoord achterover, en geeft zelf-expressie-
kansen aan het individu, dat eerst zoo netjes als
leeg en voos voor God was uitgescholden.

Maar alle volk heeft woorden nodig, woorden,
woorden.

En tijd.

En als het gereformeerde denken nu krachtens
zijn belijdenis gelooft, dat het Woord zich in onze
woorden uit laat leggen, dan is daarin het specifieke
van de gereformeerde preek gegeven. Wijl het de
ontplooiing van dat specifieke karakter bewust
mogelijk laat, is het rapport inzake de liturgie voor
mijn besef niet minder dan de afwending van een
gevaar, en de handhaving¹⁾ van gereformeerden
rijkdom tegenover een tobbede gemeenschap om
ons heen.

K. S.

¹⁾ Handhaving — en ten deele veiligstelling. Want of de
bestaande rijkdom nu ook gebruikt wordt, dat zal aan de
dominees liggen.

III ZIELKUNDE III

De mascotte en de zielkunde.

Meermalen kan men in de krant lezen, dat men-
schen, die iets doen, waardoor ze in het centrum van
de publieke belangstelling komen te staan, er een popje
of beestje van watten of iets dergelijks op na houden
en dat ze dat in critieke oogenblikken altijd bij zich
dragen.

Dikwijls ontwaart men dit verschijnsel bij menschen
van de sport.

In de goal van de keeper staat dan zoo'n beestje als
beschermengel en ook wel, als het er klein genoeg voor is,
loopt men met zijn afgodje in zijn zak.

Ik las Maandag in de krant, dat de groote voetballer
Adam, de ster van het veld, in den op Zondag j.l. ge-
houden wedstrijd, een heel eigenaardige mascotte had,
namelijk een doodgewoon riempje, een oud riempje,
dat hij in zijn zak draagt en zonder hetwelk hij niet
graag gaat spelen.

In de laatste jaren zijn mascotten in allerlei vorm
gefabriceerd, maar zoo simpelen vorm als bij Adam
zullen zij toch wel zelden hebben aangenomen.

Nu prikkelde ons juist dat voorbeeld van Adam om
over die mascotte-geschiedenis eens wat te gaan schrij-
ven.

Want och, de pers, vooral onze kerkelijke pers, heeft
er al dikwijls zoo terloops eens op gewezen, dat hier
toch eigenlijk een soort afgoderij bedreven werd. En
het is juist wat onze pers zeide.

En wij zijn het er mee eens, dat er achter al dit
gedoe dikwijls iets van afgoderij ligt.

Maar op gevaar af, dat sommigen onzer lezers zeg-
gen, dat wij pogen willen het kwaad goed te praten,
willen we toch het waagstuk ondernemen om deze
kwestie ook eens in ander licht te bezien.

Men begripe ons dus wel. Waar een daad van afgoderij
is, daar keuren wij natuurlijk even goed als ieder, deze
mascotte-geschiedenis af.

En we vinden het in het algemeen heel erg dwaas
om een teddybeer-pop het veld in te slepen als schut-
engel, wanneer twee-en-twintig sterke kerels met elkaar
gaan spelen.

Maar daarover gaat het niet. Het gaat over den veel
finereren vorm, die intusschen toch den achtergrond is
voor elk gebruik van mascottes.

Een finere vorm, die uitkomt in de geschiedenis van
het riempje van Adam, den voetballer.

Welke psychische krachten werken er, wanneer zulk
een doodnuchtere kerel, die als voetballer elken „vijand“
bij den neus neemt, die harder loopt dan eenig ander
mensch op het veld en die hersens heeft voor vijf —
ik zeg, welke psychische krachten werken er, wanneer
zoo'n kerel toch graag zijn ouwe riempje in den zak
heeft als hij gaat voetballen?

Niets dan afgoderij zal men zeggen. Wanneer men

dat zegt, dan zeg ik, gij vergist U; hier werken andere
krachten óók.

In het menschelek zieleleven doet zich het eigenaar-
dige verschijnsel voor, dat wij telkens weer behoefte
hebben aan het bekende. Ge moet er eens op
letten, hoe gemakkelijk men in het buitenland zich bij
overigens onbekende Nederlanders aansluit en hoe spoed-
dig men er toe komt om het vanzelfsprekend te vinden,
dat men met hen uitgaat of samen eet.

De neiging om zich te wenden tot het bekende, komt
bij vele menschen trouwens ook uit in de zucht om in
moeilijke situaties althans één bekend gezicht om zich
heen te zien, ook al kan dat bekende gezicht dan ver-
der niet helpen.

Het is bekend, dat er predikanten zijn, die, als zij
in een vreemde kerk preeken waar zij weten, dat een
bekende zit, voortdurend zoeken gedurende den voor-
zang en het voorlezen om dien bekende te vinden. Zij
zeggen: „Het geeft mij een gevoel van rust dat ik weet
waar hij zit“.

Nog sterker klemt dit gewoonlijk bij een predikant,
die, in een vreemde plaats gelogeerd met zijn vrouw,
des Zondags onder de menigte in de eerste plaats zijn
eigen vrouw wenscht te ontdekken.

Daar is in zulk een geval een behoefte om het bekende,
het eigene te zien.

Maar opvallend is het nu, dat dat bekende, dat eigene,
niet altijd betrekking heeft te hebben op levende menschen. Het is mogelijk, dat het
aanschouwen van een bekend voorwerp temidden van
het vreemde ons een beleving van een zekere rust geeft.
Het is alsof wij het gevoel hebben, dat dat bekende
voorwerp een middel is om ons te herinneren aan vroeger
situaties. Deze situaties zijn ons eigen geworden. En
zoo wordt dat voorwerp vertegenwoordiger van het-
geen ons eigen is. Niet alsof wij dan aan dat voorwerp
een zekere magische kracht toekennen, maar wel zoo,
dat we in dat voorwerp een binding hebben (door de her-
innering) aan een ons bekend verleden, waardoor dan
de rust in onze verhouding vanzelf weer geboren wordt.

Door een ander voorbeeld kan ik dat nog duidelijker
maken. Stel U voor, ge zit te bladeren in een groot ge-
illustreerd prospectus, bijvoorbeeld van een reisvereeni-
ging. Er staan in dat prospectus allerlei foto's van
hotels, van landschappen, enz. Het zijn allemaal U
vreemde afbeeldingen. Ge kent de landschappen niet
en ge kent de hotels niet. Maar opeens vindt ge, als ge
weer een bladzijde hebt omgeslagen, onverwacht een
afbeelding van een hotel, waar ge eenige zeer genoeg-
lijke vacantedagen hebt doorgebracht.

Wat gebeurt er dan?

Kijkt ge dan naar dat bekende plaatje langer of
korter?

„Natuurlijk langer“, zult ge zeggen.

Ja, waarom eigenlijk?

Ge pleegt toch geen afgoderij met dat plaatje?

Nee, maar dat plaatje roept allerlei herinneringen
in U wakker; dat plaatje spreekt een taal. Het is alsof
ineens dat prospectus iets eigens voor U ge-
kregen heeft.

Dat is natuurlijk heel vreemd, maar nu opeens krij-
gen ook de andere afbeeldingen meer en beter Uw
belangstelling.

Daar is dus in ons zieleleven het merkwaardige ge-
geven, dat een ding ons een binding geven kan aan een
herinnering en dat deze herinnering op haar beurt ons
dat ding, met heel veel dat aan dat ding vastzit, waar-
devol maakt.

Dat is een gegeven, dat wij in ieder geval bij het
spreken over ons onderwerp moeten vasthouden.

Een tweede geval willen we behandelen van een situ-
atie waarbij een ding representatie kan zijn van een
geweldige waarde die er achter ligt.

Ik kwam eens bij een oude, vrome vrouw, die mij
een dasje liet zien, een heel gewoon gehaakt, rood
wollen dasje, dat veertig jaar geleden gedragen was
door haar toen achtjarig zoontje, dat door het ijs ge-
zakt en verdrongen was.

„Kijk“, zei ze tegen mij, „dat dasje bewaar ik altijd
nog. Het is misschien wel kinderachtig, maar als ik
dat dasje zie, dan komt mij altijd weer mijn jongetje
voor oogen zooals hij daar liep, dat dasje netjes om
zijn hals geknoopt en de uiteinden kruislings over zijn
borst. Zijn andere kleeren heb ik al jaren geleden weg-
gegeven, maar dit dasje bewaar ik altijd nog. Ik zou
'ook voor geen geld willen missen en ik heb tegen mijn
dochter gezegd, als ik gestorven ben moeten ze het
maar weggooien; tegenwoordig dragen de kinderen
zulke dasjes toch niet meer“.

Pleegde deze oude moeder nu afgoderij met dit dasje?

Nee, maar het dasje was haar slechts een soort
symbool van het kind dat zij verloren had, omdat het
haar een middel was om haar voorstelling weer te ver-
levendigen. Juist doordien zij vroeger het waargenomen
beeld van haar kind mede markant gevonden had door
de kleurige das, was deze das zelf een uitstekend
middel om het geheugen aan de vroegere voorstelling
te hulp te komen.

Zoo zouden er vele voorbeelden zijn te noemen.

Voor verschillende menschen krijgt bijvoorbeeld een
gedragen kledingstuk of een oud gebruikt voorwerp
ook zulk een typische herinneringswaarde.

In Friesland komt het herhaaldelijk voor, dat iemand
er niet toe komt een oude, door hem zelf lang gedragen
pet, weg te gooien.

Ik ken zakenmenschen, die er nooit toe komen kunnen

een oude versleten portefeuille weg te gooien, ook al gebruiken ze haar niet meer. Ze zeggen: „Ik ben toch aan dat ding gehecht“.

Zelf heb ik een paar overhemdknopen die jaren en jaren door mijn vader gedragen zijn, en als iemand mij honderd gulden wilde geven indien ik ze weggooide, zou ik er geen oogenblik aan denken op dat aanbod in te gaan.

Is dit alles afgoderij?

Neen, stellig niet. Deze dingen zijn door de aanklevende herinnering symbool geworden; en ook zonder eenige afgoderij is de gehechtheid aan het ding te verklaren.

In de genoemde gevallen nu is de werking van het „ding“, dat een zekere herinnering geeft, ten deele bewust, ten deele onbewust.

Maar het is ook zeer wel mogelijk, dat nu in bepaalde gevallen de werking van een „herinneringsding“ grotendeels onbewust blijft, zoodat wij toch iets aangenaams beleven bij het hebben van het ding, zonder dat we weten wat er eigenlijk achter zit.

In de artikelen, die we kort geleden over Freud schreven, hebben we over de werking van het onbewuste een en ander gezegd.

Nu lukt het natuurlijk lang niet altijd om na te gaan, welke bindingen er in het onbewuste aan zulk een ding bestaan.

Een enkele maal kunnen we het wel min of meer duidelijk beleven.

Mag ik daarvan eens een voorbeeld geven uit eigen ervaring?

Des zomers, als ik op reis ben, draag ik gewoonlijk een pak, dat ik niet anders draag dan wanneer ik reis. In één van de buitenzakken van de jas van dat pak, heb ik zeker drie jaar lang een heel klein hazelnootje gehad dat rustig in dien zak verbleef. Ik kon er nooit toe komen het ding weg te gooien en het was aan het uiterlijk wel te zien, dat men het niet behoefde open te maken om te kijken of er ook vrucht in zat. Dikwijls als ik mijn hand in mijn zak had, speelde ik zoo'n beetje met het nootje en het bleef er zitten.

Toen ik nu dezen zomer op een gegeven keer tot de ontdekking kwam, dat het nootje uit mijn zak verdwenen was, had ik een oogenblik een vervelende gewaarwording. Ik had eigenlijk neiging overal het ding te gaan zoeken, maar een zekere redelijk-critische instelling weerhield mij daarvan. Natuurlijk ben ik toen gaan analyseeren — daarvoor is zielkunde nu eenmaal mijn vak — wat toch wel de oorzaak kon zijn van het feit, dat ik aan dat nootje gehecht was. Ik wist eigenlijk niet, hoe het in mijn bezit gekomen was. Na lang peinen echter en na al mijn herinnering te hulp te roepen te hebben, kwam ik tot de ontdekking, dat ik dat nootje geplukt had op een grooten voettocht, ergens in Duitschland. Toen we dien voettocht maakten, was er bij ons een familie, die telkens vreesde, dat ik verdwaaald zou zijn en dat we wel niet terecht zouden komen voor den avond. Hoewel ik overtuigd was, dat we op het rechte pad waren en dan ook kalm verder wandelde, gaf dat toch een onaangename beleving. Op een gegeven oogenblik rustten wij een poosje in het bosch en toen ik even terzijde liep van het pad, kon ik, door een opening in het bosch heen, in de verte het dorpje zien liggen waar we naar toe gingen. Ik riep nu

onze tochtgenooten om hen te overtuigen, dat hun vrees ongegrond was. Op die plek stonden veel hazelstruiken met nog onrijpe nootjes. Ik plukte er een paar af en heb toen klaarblijkelijk één van die nootjes in mijn zak gestoken. In mijn onbewuste is er nu een binding geweest tusschen het begrip „terechtkomen op de wandeling“ en het hazelnootje „het ding“ in mijn zak. Vandaar, dat ik onbewust aan dat nootje gehecht was en op een grooten tocht het prettig vond dat ding te voelen.

In mijn onbewuste was het ding min of meer een symbool geworden.

Dat heeft met bijgeloof natuurlijk niets te maken. Hier werken gewone wetten uit het zieleleven.

Dat nu menschen, die van deze dingen niet af weten en die gauw met een oppervlakkig oordeel klaar zijn, zeggen: dat is een mascotte waarop men vertrouwt, is wel te begrijpen. Wanneer verslaggevers van kranten, die zelf ten dezen onwetend zijn, even onwetende menschen om inlichtingen gaan vragen en over hun inlichtingen gaan schrijven, dan is het natuurlijk geen wonder, dat het onbewuste-herinnerings-„ding“ tot een soort afgodje wordt.

Maar zoo oppervlakkig mogen we de zaak niet beoordeelen.

Het zijn in werkelijkheid hier veel meer diepgaande kwesties.

Dat natuurlijk iemand, die ongelooft is of vatbaar is voor bijgeloof, aan het herinneringsding spoedig een magische kracht gaat toekennen, ligt voor de hand.

Maar dan hebben we toch ook niet het probleem volledig opgelost, wanneer we enkel maar zoo zeggen, hier is afgoderij.

Er is meer.

Tenslotte willen we nog de opmerking maken, dat in de besproken zielkundige verschijnselen een typisch aanknopingspunt ligt om het ontstaan van afgoderij te verklaren. Misschien dat we op deze zijde van de zaak later nog wel eens terug komen. Een andere opmerking mogen we eveneens niet achterwege houden.

Er is van de zijde van de moderne psychologie meermalen betoogd, dat het sacrament, zooals de christenheid dat kent, geen enkel aanknopingspunt heeft in het psychisch gebeuren. Men zegt dan, dat enkel door suggestie en verbeeldingskracht de betrekking tusschen het teeken en de beteekenende zaak, kan worden beleefd.

Dit artikel zou te lang worden, indien we breder op de kwestie in gingen.

Slechts willen we nu opmerken, dat uit dit artikel wel duidelijk geworden is, dat de bestrijders van de sacramentsgedachte ongelijk hebben, omdat het in de natuur der ziel ligt om een betrekking te vinden tusschen een teeken en een beteekenende zaak. Ook bij het sacrament is de genade alzoo geen nieuwe schepping, maar een heiliging, een opheffing op hooger plan van datgene, wat natuurlijk aanwezig is. Ook bij het sacrament is de beleving vrucht van wedergeboorte en niet van een nieuwe schepping geworden.

Maar ook dit punt wordt nog wel eens breder door ons behandeld.

Trouwens, het zou ook moeilijk besproken kunnen worden in een artikel, dat het opschrift draagt: „De mascotte en de zielkunde“.

J. W.

LITERATUUR EN KUNST.

„Starrenflonkering“.

De meesten onzer lezers zullen den bundel driestarren van Dr. Kuypers, verzameld uit „De Standaard“ en (nietgegeven!) onder den karakteristieken titel „Starrenflonkering“ al lang kennen.

De persoonlijke herinnering van de ouderen aan „Kuypers“ journalistieken glorie, en de warme aanbeveling aan de jongeren, die Dr. Colijn gaf in zijn rede ter gelegenheid van het Standaard-jubileum en ook in het „Woord ter inleiding“ van den bundel zelf, hebben aanstonds bij de verschijning „onze menschen“ naar het boek doen grijpen. De eerste druk is dan ook uitverkocht en een tweede moest worden opgelegd: nog voor het jaareinde zal die, naar een advertentie meldde, in den handel zijn.

Een „bespreking“ in den gewonen zin behoeven we daarom niet meer te geven: de eigen lectruur van de 400 driestarren, die hier met kennis van zaken uit een meer dan veertigvoudig aantal zijn samengebracht, heeft dat overbodig gemaakt. Trouwens, voor zulk een „bespreking“ zou deze rubriek van ons blad de plaats ook niet zijn: Kuypers starren flonkerden aan den politiek en sociaal hemel.

Met goedvinden van den lezer wilde ik in dit artikel een andere richting uit. De primaire waarde van den inhoud ten volle erkennend, en te dien aanzien mij aansluitend bij het vele goede, dat daarover reeds gezegd is, zou ik op de stylistische beteekenis van deze journalistiek-par-excellence willen wijzen.

In zijn „Woord ter inleiding“ zegt Dr. Colijn, dat „de virtuositeit waarmee Kuypers onze Nederlandsche taal in zijn Standaard placht te hanteeren“ niet van geringe beteekenis moet worden geacht. En om dat element, dat in deze driestarren-selectie zoo duidelijk naar voren komt, is het mij te doen, onder verwijzing overigens naar de zeer juiste opmerkingen, die Dr. Colijn maakt over deze stylistiek ten opzichte van het werk als geheel.

Wat aan Dr. Kuypers taal en stijl het bijzondere gaf, dat wat vriend en vijand imponeerde, was het eigene, het geheel-persoonlijke. Indertijd heb ik daarover al eens in „De Reformatie“ geschreven naar aanleiding van het opstel van Dr. Ritter in zijn boek „De Kritische reis“. Sterk doorgevoerde karaktertrekken typeerden Dr. Kuypers stijl, zoo wel in zijn grooter, wetenschappelijk en populair-wetenschappelijk werk, als in zijn journalistieke schrifturen. En misschien zijn die karakteristieken nergens duidelijker te zien, dan juist in de asterisken, die Dr. Kuypers dag aan dag in „De Stan-

¹⁾ Uitgave N.V. Dagblad en Drukkerij De Standaard, Amsterdam, 1932.

een dergelijke aanduiding wel in het boek Zacharia, en daarom kunnen we ook allerminst met zekerheid zeggen dat de laatste zes hoofdstukken niet van Zacharia zijn; maar we mogen toch ook van te voren de mogelijkheid niet ontkennen dat ze van een andere hand en uit een anderen tijd zijn. Door deze mogelijkheid toe te geven wordt in geen enkel opzicht aan het gezag der H. Schrift getornd. Wanneer men maar onwrikbaar vasthoudt, dat ook Zach. 9—14 het Woord Gods zijn, door den H. Geest ingegeven, is er niets tegen om — indien daarvoor metterdaad deugdelijke gronden kunnen worden aangegeven — deze hoofdstukken te dagteekenen in een anderen tijd dan dien van Zacharia. Weliswaar ontbreekt het bij de meesten, die Zach. 9—14 in een anderen tijd stellen, aan de erkenning van het volstrekt-Goddelijk karakter dezer hoofdstukken; maar dat behoeft voor een Gereformeerde geleerde, die dat Goddelijk karakter zonder eenig voorbehoud aanvaardt, nog geen reden te zijn om de zakelijke argumenten die hier over en weer in geding kunnen worden gebracht zonder meer aan den kant te zetten, en te doen alsof het buiten eenigen twijfel vaststaat, dat het tweede gedeelte van het boek Zacharia ook van den profeet van dien naam afkomstig is, evenals de eerste acht hoofdstukken.

Wij althans achten ons verplicht de vraag naar auteurschap en dateering van Zach. 9—14, zij het ook beknopt, te behandelen. En dan willen we, in verband met de strekking van onze artikelenreeks, niet het probleem in zijn vollen omvang bespreken, maar ons bepalen tot de vraag, of er ook deugdelijke gronden zijn om deze hoofdstukken, hetzij in hun geheel, hetzij voor een deel (hfdst. 9—11), aan den tijd vóór de ballingschap toe te schrijven. Naar ons gevoelen zijn de argumenten, die ten gunste van de vóór-exilische dateering worden aangevoerd, geheel onvoldoende. We willen dat in het kort trachten aan te toonen.

Met het oog op de plaatsruimte doen we zulks in het volgend nummer.

G. Ch. AALDERS.

POPULAIR-WETEN. — SCHAPPELUKE SCHEISEN

Het Chillasme en het Oude Testament.

LI.

Zacharia 9-14.

Zooals we aan het slot van ons vorig artikel reeds opmerkten, worden de hoofdstukken 9—14 van het boek Zacharia vrij algemeen aan den profeet Zacharia ontzegd; en het is niet mogelijk over de strekking van profetische uitspraken die in deze hoofdstukken voorkomen op wetenschappelijke (zij het ook populair-wetenschappelijke) wijze te handelen zonder aan het vraagstuk dat zich hiermee aan ons voordoet althans enkele woorden te wijden. Immers, het gaat hierbij niet alleen maar om de vraag wie de persoon is, van wien deze hoofdstukken afkomstig zijn, maar ook en meer nog om de vraag in welken tijd die hoofdstukken zijn ontstaan. Het groot belang van deze vraag, vooral in verband met het punt dat wij te onderzoeken hebben, springt oogenblikkelijk in het oog, wanneer men weet, dat zij onder meer hierover loopt, of deze hoofdstukken, hetzij in hun geheel, hetzij gedeeltelijk, van vóór of na de Babylonische ballingschap dagteekenen. Er bestaan in het algemeen drie opvattingen: 1o, dat deze zes hoofdstukken in hun geheel afkomstig zijn van een onbekenden profeet uit de periode vóór de ballingschap; 2o, dat de eerste drie hoofdstukken afkomstig zijn van zulk een vóór-exilischen profeet, maar de laatste drie dagteekenen uit een veel lateren tijd, uit den tijd zelfs ettelijke eeuwen na Zacharia, n.l. den z.g. hellenistischen of Griekschen tijd, den tijd na Alexander den Groote; 3o, dat alle zes hoofdstukken afkomstig zijn uit dien hellenistischen tijd. Het wekt wel eenige verwondering, dat Dr. Berkhoff, aan wien deze stand van zaken niet onbekend kan zijn,

daard“ gal-
tintelde, k-

In het b-
Dr. Ritter
stijl is alle-
heid; hij
enkelen tv-
altijd „eer-
uitweidings-
noot am-
het voorbe-
het aanste-
dan altijd
volstrekt „
nomene“,
samenge-
max, be-
En zie
in de vers-
verzameld
Ik citeer
In de dr-
wijf wij sl-

„Dat on-
behoort, i-
„Klein,
„We zijn
„Ons be-
slipen.
„Wees e-
„Mits we
„we kuster
„Mits we
„de eerste
„Mits we
„en doorz-
„Dan za-
„thans om
„We zijn
„we den v-

Een tier-
teristieken
aanzelinge
teekens, h-
len er kon
bij schrijv-
Maar wel-
zelfspreke-
ons zal t-
dorst glim-
lapidair-
roffelt erit-
stool van
sche: zi-
de stomm-
als dorst-
en wat he-
maar ook
krachtsbes-
weten“).
„maar“ ha-
vaster: ie-
hier word-
keld in t-
Volgend
zelfstandig
Daarin
monstreer-

„Toch
blaast ze
oor: dat
kan we-
in den st-

Dat is
deze drie
kracht, di-
die ervan
die het de
was nooit
door der
riteit, zijn
bijnā altp-
van deng-
mische as-
is als een
feilloos ze
geschoten.
ging, ter
menschen“
onmiddelli-
ciden ha-

Een me-
schot-in-de-
driestar,
ren: „Ziel
de actiele
Men leze
zorgvuldig
laire wene
gedeelte),
ren, op d
beginregel
alinea“, o-
gende“ v-
alle sentij
de vraag:

Helland
weken of
of ze no-
Maar g